

С. О. МАКАРЧУК, В. І. КАРАМУШКА (УКРАЇНА, КИЇВ)
ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЙ
ПРИРОДНИХ ОСЕЛИЩ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

*Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
 04655, вул. Григорія Сковороди, 2, Київ, Україна; pr@ukma.edu.ua*

The necessity of habitat classifications for fulfillment of international obligations of Ukraine is analyzed. The priority directions of the use of existing international classifications of habitats such as EUNIS and classification of Annex I of Council Directive on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora are determined.

Зростаючий антропогенний вплив на природне довкілля спричинює згубні наслідки для біологічного різноманіття. Збереження популяцій видів живих організмів та їх охорона значною мірою залежать від стану та вразливості їх оселищ. Застосування ефективних інструментів збереження таких оселищ потребує їх класифікації для ідентифікації як об'єктів охорони.

З огляду на складність об'єктів дослідження та управління, на даний час відсутня єдина вітчизняна класифікація оселищ, яка б використовувалась для всіх природних зон України. Існуючі на даний момент класифікації, для прикладу класифікація біотопів лісової та лісостепової зон України, що розроблена групою вчених під керівництвом Дідуха Я.П. на принципах класифікації European Nature Information System (EUNIS), охоплює лише частину оселищ природних зон України й потребує подальшого розвитку.

Зважаючи на це, видається доцільним використання міжнародних класифікацій, що є вкрай актуальним для виконання Україною зобов'язань за міжнародними договорами та конвенціями в галузі збереження біорізноманіття в транскордонному контексті. Кращі практики демонструє досвід впровадження Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція), до якої із застереженнями приєдналась Україна в 1996 році. Для виконання положень Конвенції було започатковано створення Смарагдової мережі, що включає території спеціального інтересу для збереження видів. Перелік оселищ для охорони на виконання умов Конвенції (Резолюція № 4) спершу було укладено за палеарктичною класифікацією, яка згодом була замінена на класифікацію EUNIS. Така класифікація була розроблена Європейською екологічною агенцією та її Центром біологічного різноманіття.

Застосування цієї класифікації є важливими для України в контексті виконання вимог Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, зокрема, в частині гармонізації національного законодавства із Оселищною та Пташиною директивами, що також націлені на збереження та відновлення природних оселищ та видів. Оскільки останні були розроблені в рамках імплементації Бернської конвенції, для їх впровадження були використані ті ж підходи, що й для впровадження Конвенції. Зокрема, Додаток I до Оселищної директиви містить перелік біотопів, класифікація яких, після оновлення в 2007 році, використовується для визначення оселищ в рамках Європейської мережі Натура 2000.

В рамках виконання вимог Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС розробляється проект закону «Про території Смарагдової мережі». Закон має врегулювати питання створення в Україні Смарагдової мережі із врахуванням вимог Оселищної та Пташиної конвенцій. Законопроект, серед іншого, передбачає розробку менеджмент-планів територій Смарагдової мережі, для яких, відповідно, виникне необхідність ідентифікації об'єктів управління (оселищ).

В цьому контексті видається доцільним використовувати класифікацію оселищ, наведену в Додатку I Оселищної директиви та класифікацію EUNIS. Остання має базу даних об'єктів у відкритому доступі, детальну методологію щодо їх ідентифікації та зручний інтерактивний інтерфейс, що важливо у мовах відсутності національного аналога. Саме ця класифікація була нами використана для визначення лісових біотопів Міжріччинського РЛП та оцінки їх ризиків.

Разом з тим, з метою подальшої адаптації даної класифікації до особливостей оселищ на території України варто врахувати положення класифікації, розробленої групою вчених під керівництвом Дідуха Я.П.